

Dokument:	Remissyttrande
Datum:	2018.06.07
Sida:	1 (8)
SI:s dnr:	24404/2018

Remissyttrande maa delbetänkande En strategisk agenda för internationalisering (SOU 2018:3)

Svenska institutet (SI) har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet *En strategisk agenda för internationalisering* (U2018/00382/UH), ett första delbetänkande inom ramen för Utredningen om ökad internationalisering av universitet och högskolor.

Inledning och sammanfattning

Sverige är ett litet land, beroende av internationella samarbeten och kontakter för samhällets utveckling och välfärd. Möjligheterna att kunna attrahera människor med erfarenhet och kompetens från länder utanför EU bidrar till internationaliseringsmöjligheter för svenska företag och främjar vårt lands attraktionskraft internationellt. Detta blir allt viktigare i en värld som präglas av ökande global konkurrens.

SI:s uppdrag och långsiktiga mål är att öka omvärldens intresse och förtroende för Sverige, öka samverkan i Sveriges närområde samt främja en demokratisk, rättvis och hållbar global utveckling. SI:s verksamhetsidé är att myndigheten bidrar till kunskap om och förtroende för Sverige i världen genom att vara expertorganisation för offentlig diplomati. På regeringens uppdrag utlyser och förmedlar SI flera olika program för både in- och utresande stipendiater samt marknadsför Sverige som studiedestination, och ger stöd till utländska universitet som erbjuder undervisning i svenska och om Sverige. SI har också ett uppdrag att upprätta en digital plattform för information till utländska arbetstagare; *Work in Sweden*.

SI vill inledningsvis betona värdet av att en utredning om ökad internationalisering, nya mål och en ny nationell strategi kommit till stånd. Utredningen har gjort ett förtjänstfullt och gediget arbete. SI tillstyrker och välkomnar förslaget till ny strategi för internationalisering inom högre utbildning och forskning. SI uppskattar särskilt att utredningen beaktat att området internationalisering har en bredd och är en fråga som spänner över flera politikområden.

SI har genom sitt uppdrag och långa erfarenhet av samverkan och kommunikation inom högre utbildning, forskning, innovation och näringsliv en unik position och möjlighet att bidra till en samlad kommunikation om Sverige som kunskapsnation. SI:s olika insatser, kontakten med lärosäten, stipendiater, alumner, marknadsföring och stöd till svenskundervisning i världen, bidrar även direkt till att internationalisera svensk högre utbildning och forskning. SI arbetar i samråd med myndighetens

strategiska råd för marknadsföring av svensk högre utbildning och har i övrigt en nära samverkan med sektorn.

I linje med myndighetens uppdrag och förslagen i Internationaliseringsutredningens delbetänkande ser SI behov av en stärkt och samlad kommunikation av Sverige som kunskapsnation. SI:s uppdrag att kommunicera de nationella och strategiska programmen för samverkan inom utvalda innovationsområden och andra prioriterade teman bidrar till en ökad exponering för svenska innovations- och styrkeområden av intresse för omvärlden. SI har inlett en samverkan med en rad myndigheter på arbetsmarknadsområdet för att samordna information via en webbportal om Sverige som destination för arbetskraft och egenföretagande. Detta sammanfaller även med den utveckling som omfattas av regeringens Exportstrategi.

SI instämmer i utredningens bedömning av att svensk högre utbildning, forskning och innovation är ett kunskapssystem med internationell lyskraft. Den viktigaste förutsättningen för Sveriges attraktionskraft som studie- och kunskapsnation är upplevelsen av att verksamheten inom kunskapssystemet har hög kvalitet och relevans. Sverige präglas av kunskapsmiljöer med en nära samverkan mellan utbildning, forskning, näringsliv och innovationssystem, en unik kontext som behöver beskrivas som en sammanhållen berättelse för att våra styrkor och särart ska framträda och kunna förstås.

SI instämmer i utredningens bedömning om behovet av samordning mellan de olika aktörerna som arbetar med främjande och marknadsföring av Sverige som kunskapsnation samt information till internationella studenter och forskare om högre utbildning, forskning och innovation i Sverige. SI vill i sammanhanget betona att det finns viktiga skillnader mellan myndighetens arbete med kommunikation och marknadsföring i främjande syfte och Universitets- och högskolerådets uppdrag att informera om antagningsprocessen för studier i Sverige. Det är angeläget att kommunikationen till studenter på de olika webbplatserna är samstämmig och konsekvent, men metoder, tilltal och tonalitet skiljer sig åt mellan marknadsförings- respektive informationsperspektiven.

SI anser att det är angeläget att uppmärksamma att helheten i kommunikationen av Sverige som kunskapsnation behöver vara kongruent med de olika beståndsdelarna. SI, Universitets- och högskolerådet (UHR), Vetenskapsrådet och Vinnova har kompletterande uppdrag och roller inom området, men endast SI har ett myndighetsuppdrag att förmedla en samlad berättelse om Sverige till målgrupper i utlandet. Det innebär ett särskilt ansvar för myndigheten att vara lyhörd för de olika svenska aktörernas villkor och förutsättningar samt målgruppernas behov av samstämmig och korrekt information.

SI tillstyrker Internationaliseringsutredningens förslag att bredda SI:s uppdrag till att omfatta också forskning och innovation, bl.a. genom att SI får en starkare samordnande roll. SI ser flera beröringspunkter och synergier i att myndigheten ges ett breddat och samlat uppdrag att kommunicera Sverige som destination för studenter och forskare. För närvarande saknar SI (eller någon annan aktör) dock ett formellt uppdrag och erforderliga resurser för att marknadsföra Sverige som destination för forskare.

SI instämmer i utredningens bedömning att det behövs en struktur för att identifiera och åtgärda mobilitetshinder. Det är viktigt att som utredningen också gör, uppmärksamma de hinder som studenter, forskare och kvalificerad arbetskraft möter när de vill verka i Sverige. Dagens migrationsprocesser och de utvisningsbeslut som har drabbat såväl experter, studenter och forskare riskerar att allvarligt skada Sveriges rykte och långsiktigt försämra vår attraktionskraft. Ett framgångsrikt arbete med att stärka Sveriges attraktionskraft förutsätter att regeringen och samtliga berörda myndigheter intensifierar ansträngningarna och aktivt samverkar för att undanröja hinder. Här behöver regeringen framöver vara tydlig så detta avspeglas i respektive myndighets regleringsbrev.

SI har nedan valt att kommentera utredningens förslag och rekommendationer i de delar som har störst relevans för myndighetens uppdrag.

Kap.7 Fördjupade förslag och rekommendationer

7.1.5 Transparens och tydlighet i fråga om användandet

Språkutbildning och språkstöd för anställda och studenter

SI noterar utredningens förslag att regeringen reglerar rätten att använda andra språk än svenska i de statliga universitetens och högskolornas samt forskningsfinansierarnas verksamhet. SI vill även påpeka att omfattningen av kurser i svenska för studenter och utländska anställda är otillräcklig. Språkkunskaper stödjer integrationen med en svensktalande omgivning och underlättar ömsesidiga kontakter över språk- och kulturgränser.

7.2.1 Viljan att komma till och stanna i Sverige

SI instämmer i utredningens förslag om att Migrationsverket ges i uppdrag att i samarbete med universitet och högskolor se över hur processer kan förbättras för att förenkla handläggningen av ansökningar om uppehållstillstånd för studenter, gästforskare och andra anställda och därmed förkorta handläggningstiderna.

SI anser att behovet av en snabb handläggning för studenter, doktorande och forskare från tredjeland måste tas på allvar. Här bör regelverk och praxis som styr Migrationsverkets handläggning ses över och justeras. SI menar att delade bankkonton bör tillåtas och uppehållstillstånd för hela masterstudietiden beviljas, dvs. tvååriga uppehållstillstånd ges för tvååriga masterprogram. Men även en snabbare handläggning av arbetstillstånd måste eftersträvas. I båda fallen tappar Sverige i förhållande till konkurrerande länder. Migrationsverket bör i sammanhanget uppmärksamma regeringen på eventuella nödvändiga författningsförändringar för att kunna effektivisera processerna.

Som utredningen lyfter är en aktörssamordning viktig för att forma en ”obruten” kedja för den inkommande studenten/forskaren. Lärosätet, Migrationsverket, bostadsföretag på orten, kommuner, lokala grund- och gymnasieskolor, banker, Försäkringskassan, Skatteverket, lokala arbetsgivare osv. måste ha ett samordnat mottagande. Möjligheterna för internationella studenter och medföljande att etablera sig i arbetslivet måste stärkas.

7.2.2 Intensifiering av marknadsföringen

SI tillstyrker utredningens förslag om att ett så kallat *Team-Sweden Kunskap* bildas inom ramen för regeringens exportstrategi som inkluderar stöd för främjandet av Sverige som kunskapsnation. SI instämmer i utredningens bedömning att "Sverige som kunskapsnation" bör kunna vara ett samlande begrepp för koordinerad information om svensk forskning, högre utbildning och innovation.

SI tillstyrker Internationaliseringsutredningens förslag att bredda SI:s uppdrag till att omfatta också forskning och innovation, bl.a. genom att SI får en starkare samordnande roll att informera om Sverige som kunskapsnation i utlandet. SI bedömer att det finns flera fördelar och potentiella synergier i en breddning av perspektivet i kommunikationen av Sverige som framstående innovationsnation och attraktiv destination för studenter och forskare. För närvarande saknar SI (eller någon annan aktör) ett formellt uppdrag och erforderliga resurser för att marknadsföra Sverige som destination för forskare.

SI framhåller ett fortsatt behov av att stärka det digitala arbetssättet i marknadsföringen av Sverige som kunskapsnation. Dessutom bör samarbetet med innovations- och forskningsråden breddas och utvecklas för en samordnad marknadsföring av Sverige som innovations- och kunskapsnation, inkluderande såväl utbildning som forskning och innovation/näringsliv. Frågan om utlandsorganisation och lokal närvaro på utlandsmyndigheter måste prövas i det breda perspektivet av Sverige som kunskapsnation och behoven av inte bara marknadsföring utan även av land- och regionanalyser osv.

7.2.4 Attraktiva stipendier

SI instämmer i utredningens bedömning att attraktiva stipendier behövs – även för studenter från länder som inte är biståndsmottagare. Idag kan lärosätena inte stipendiera för både studieavgift och levnadsomkostnader, vilket är till nackdel för deras rekrytering av studenter. SI framhåller behovet av olika stödformer, med både kortare och längre stipendiering för att möta behoven hos de olika länderna och kontexterna – både inom bistånd, samarbetsländer och för att främja Sverige som kunskapsnation.

7.2.5 Nordisk kunskapsregion

SI instämmer i utredningens bedömning att det nordiska samarbetet behöver utvecklas för att sätta Norden som kunskapsregion "på kartan" och för att öka regionens attraktivitet inom forskning och forskningsfinansiering. I länder med stora populationer, som till exempel Kina, Indien och USA, är Sverige till sin storlek en liten aktör. Det gäller också för våra nordiska grannländer. SI vill föra fram möjligheten att lyfta perspektivet ytterligare – till Norden som en kunskaps- och innovationsintensiv region inom utbildning, forskning och näringsliv.

7.6 Villkor för strategiska samarbeten

SI instämmer i utredningens bedömning att en förutsättning för att säkerställa en hållbar internationell standard av svensk högre utbildning är att lärosätena genomsyras av en internationell kontext. För detta är strategiska samarbeten mycket viktiga. Starka nätverk och partnerskap borgar för att svensk högre utbildning utvecklas med ökande hög kvalitet för studenter och forskare. Det är viktigt för Sverige att samarbeten kan utvecklas från bistånd till fortsatt nära samarbeten när ett land uppvisar en stark ekonomisk utveckling (från bistånd till handel). Här har till

exempel Finland bra strukturer för att ”brygga över” den förändringen medan Sverige hittills inte har arbetat lika konsekvent med detta. Det är angeläget att säkerställa fortsättningen av strategiska samarbeten med låg- och medelinkomstländer med vilka Sverige bedriver forskningssamarbete. Här skulle det också kunna finnas möjligheter för både nordiska och europeiska samarbeten, i ett gemensamt globalt partnerskap.

7.7.2 Stöd för kapacitetsutveckling inom högre utbildning

SI tillstyrker utredningens förslag att ge Sida i uppdrag att beskriva hur ett svenskt stöd för kapacitetsutveckling inom högre utbildning kan utvecklas.

Utredningen lyfter stöd för kapacitetsutveckling inom högre utbildning inom biståndet. SI instämmer i behovet av en samlad ansats inom området och vill i sammanhanget peka på vikten av att den högre utbildningen uppmärksammas i regeringen policyer och strategier för biståndet. Här har SI, UHR och Sida olika roller som kompletterar varandra. SI:s och UHR:s biståndsfinansierade verksamheter kommer att inordnas inom ramen för en ny Strategi för kapacitetsutveckling som stödjer hållbar utveckling och genomförande av Agenda 2030, samt utveckling och breddning av den svenska resursbasen 2018-2022.

SI har god erfarenhet av att stärka kunskaps- och kompetensuppbyggnad genom stipendier för högre utbildning vid svenska lärosäten för personer från utvecklingsländer men även genom olika typer av ledarskapsprogram. Omfattningen och inriktningen av existerande internationella utbyten och samarbeten varierar, och även om många svenska lärosäten har verksamhet riktad mot globala utvecklingsfrågor är det relativt få som har formella avtal med låginkomstländer eller ett mer strategiskt förhållningssätt i dessa frågor. Ofta är samarbeten personberoende, även om sådana samarbeten kan leda vidare till bredare institutionella samarbeten. Sverige har en stark resursbas som kan bidra till dessa institutioners kapacitetsutveckling.

SI möter en beredskap och ett intresse från lärosätena att kunna erbjuda olika fördjupande utbildningar och kapacitetsstärkande verksamheter för låg- och medelinkomstländer. SI anser att det finns en stor potential i samarbetet med svenska lärosäten i insatser för att stärka organisationer och institutioner i andra länder inom områden där Sverige har ett gott renommé. SI avser att inom ramen för den nya Strategin för kapacitetsutveckling ta en mer aktiv roll för att möjliggöra samarbeten och utbyten som kompletterar redan befintliga program.

7.8 Aktörssamordning

SI tillstyrker utredningens förslag till en utvecklad struktur för *Forum för internationalisering*. Forum bör fortsatt ha fokus på att identifiera systematiska hinder för en ökad internationalisering men stärkas med en exekutiv makt att driva frågorna till beslut. SI instämmer i att avståndet till verkställande beslut idag är relativt långt. De ingående myndigheterna bör representeras på ledningsnivå samt inkludera företrädare för forskningsfinansiärer för att kunna hantera utbildning och forskning samlat.

7.8.2 Samordning av sektoröverskridande internationaliseringsarbete

SI instämmer i utredningens bedömning att det finns ett behov av att etablera ett organ som kan samordna lärosätenas övergripande strategiska behov gällande

internationella kontakter med Regeringskansliets behov av att samverka i internationella frågor med svenska universitet och högskolor.

SI anser att myndigheten har goda förutsättningar att fungera som en länk mellan lärosätena och utrikesförvaltningen, en funktion som kan utvecklas och där SI kan ta ett större ansvar. SI har redan idag en tydlig roll vad gäller samordning och utvecklad samverkan med lärosätena. SI har tillsatt två strategiska råd: ett inom ramen för marknadsföring av svensk högre utbildning och ett inom stipendieverksamheten, med representanter inom ramen för svensk högre utbildning. SI har även en väl utvecklad kontaktyta med utlandsmyndigheterna och tillhandahåller bl.a. kommunikation och material för utlandsmyndigheternas arbete med att kommunicera och marknadsföra Sverige som kunskapsnation. SI utbildar också utlandsmyndigheternas personal i budskap, verktyg och arbetssätt för marknadsföringen av svensk högre utbildning

7.8.3 Stöd i prioriterade länder

Koordinerad kraftsamling på prioriterat land

SI instämmer i det uppdrag som föreslås ges till myndigheten i denna del och som avser marknadsföring av Sverige som kunskapsnation.

Svensk högre utbildning, forskning och innovation är ett kunskapssystem med internationell lyskraft. Den viktigaste förutsättningen för Sveriges attraktionskraft som studie- och kunskapsnation är upplevelsen av att verksamheten inom kunskapssystemet har hög kvalitet och relevans. SI har genom sitt uppdrag och långa erfarenhet av samverkan och kommunikation, inom högre utbildning, forskning, innovation och näringsliv en unik position och möjlighet att bidra till en samlad kommunikation om Sverige som kunskapsnation.

SI instämmer också i förslaget att etablera fysiska kontor, i anslutning till ambassad eller fristående, för personal från SI, lärosäten och andra myndigheter som befinner sig i landet under längre eller kortare perioder.

7.9.6 Utbyggd statistik

SI instämmer i de förslag som utredningen för fram i denna del. I utredningen lyfts behovet av att heltäckande statistik och analys om internationalisering tas fram utifrån regeringens, lärosätenas och övriga myndigheters behov. Utredningen understryker att statistiken och analysen bör tillgängliggöras löpande och så snabbt som möjligt.

Kap 8 Nuläge, erfarenheter och utmaningar

8.1.3 Utvecklingspotential

SI instämmer i utredningens bedömning att det idag saknas en sammanhållen idé om hur kunskapsnationen Sverige ska förhålla sig till omvärlden och internationalisering, samt att kännedomen om Sverige som ett land med hög kvalitet i utbildning och forskning är begränsad.

8.4.1 Vad attraherar personer att komma till Sverige?

SI instämmer i utredningens konstaterande att inga särskilda initiativ tagits för att skapa intresse för Sverige som forskningsnation, till skillnad från marknadsföringen av Sverige som studiedestination. SI ser behov av en mer ambitiös kommunikation om Sverige som forsknings- och innovationsnation. Det är ett uppdrag som ligger väl inom ramen för SI:s verksamhet och där det skulle vara både relevant och logiskt för myndigheten att bidra.

8.6.3 Högre utbildning i biståndet

SI instämmer i utredningens bedömning att stödet till högre utbildning tidigare har varit lågprioriterat i övergripande policydokument för biståndet och att den helhetssyn på utbildning som regeringen anger i sitt aktuella policyramverk ännu inte realiserats i bredare insatser avseende högre utbildning. Som anförts ovan under 7.7.2 instämmer SI i behovet av en samlad ansats inom området och vikten av ett helhetsperspektiv på den högre utbildningen och forskningen i regeringens policyer och strategier för biståndet.

Kap 9 Mobilitet

9.1.1 Studentmobilitet till Sverige

SI noterar och tillstyrker att analyskapaciteten som diskuteras lyfts fram och kopplas till bedömningen av trender om vilken typ av studentgrupper som kommer att finnas. Analyskapaciteten bör även inkludera kapacitet för att ta fram modeller för hur olika länders studentpopulationer kommer att se ut på sikt och hur deras mobilitet kommer att falla ut.

Andra länders utgående stipendieprogram bör också kartläggas, liksom verktyg utvecklas för att kunna överblicka bi- och multilaterala avtal mellan svenska och andra länders lärosäten och andra aktörer inom högre utbildning. Allt detta är viktigt för en effektiv analyskapacitet av trender och förändringar inom sektorn.

9.1.2 Mobilitetshinder för inresande studenter

Brist på bostäder och brist på finansiering är de största hindren för ökad inresandemobilitet. Då mobiliteten bör vara ömsesidig och det svenska utresandet är lågt möjliggör det färre platser. Prioriterade hinder som bör utredas är: fler stipendier, tillgång till bostäder och migrationsprocessen.

Den juridiska statusen på en utbytesstudent bör undersökas, liksom antagningskraven vid lärosätena för att räknas som student. SI anser att även de stipendierade doktoranderna vid SI:s stipendieprogram som vistas 6 till 12 månader vid svenskt lärosäte bör ses som studenter och ha samma rättigheter och status för UT som student och inte som besökande till Sverige.

9.1.4 Mobilitetshinder för inresande personal inkl. doktorander

Mobilitetshinder för inresande doktorander

Utländska doktorander bidrar med viktig kompetens som är till gagn både för det aktuella lärosätet och Sverige som helhet. De är också viktiga för fortsatta internationella kontakter och forskningssamarbeten. I utredningen framkommer dock att det finns hinder för ökad mobilitet bland inresande doktorander.

Otillräcklig finansiering är det hinder som lärosätena själva framhåller som den svåraste utmaningen. Med anledning av detta vill SI lyfta fram betydelsen av mobilitetsstöd, för att främja rörlighet och öka möjligheten för utländska doktorander att komma till Sverige. SI skulle välkomna att en aktör får i uppdrag att administrera och erbjuda ett sådant stöd. SI anser att ett mobilitetsstöd på ett värdefullt sätt kopplar samman Sveriges relevans som innovations- och forskningsnation till främjandet av Sverige som kunskapsnation.